

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політичних наук

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політологія. Національна безпека»
Спеціальність С2 Політологія
Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
Протокол № 02 від 26 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри _____ Монолатій І. С.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Філософія політики
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Викладач (-і)	Березовська-Чміль Олена Борисівна
Контактний телефон викладача	+38(0342)59-61-46
E-mail викладача	olena.berezovska@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очна та заочна
Обсяг дисципліни	6 кредитів ECTS , 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/2141
Консультації	Упродовж вивчення курсу згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Навчальна дисципліна «Філософія політики» є нормативною складовою підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні засади та специфіка політичної сфери, політичного пізнання, буття людини в політиці, політичного простору і часу, базових категорій та принципів політичних відносин.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета: засвоєння основних фундаментальних ідей та принципів філософії політики як особливого способу концептуалізації світу політичного. Цілі: – засвоєння студентами знань про зміст фундаментальних принципів, категорій та сутнісних характеристик філософії політики; – набуття навичок аналізу буття та місця людини в політиці, політичної легітимності та особливостей діяльності суб'єктів політики; отримання студентами знань та уявлень про співвідношення насилля та ненасилля в політиці, морального обов'язку та політичної доцільності, непокорі владі та моральної відповідальності.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
Інтегральна компетентність ІК-1 Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки. Спеціальні (фахові, предметні) компетенції СК-1 Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки. СК-4 Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології у фаховій діяльності. СК-10 Здатність аналізувати та розуміти сучасний стан і тенденції розвитку міжнародних відносин, їх вплив на національну безпеку держави, об'єктивний характер європейських та євроатлантичних інтеграційних процесів, шляхи досягнення сумісності із збройними силами країн Організації Північноатлантичного договору (НАТО). СК-11 Здатність аналізувати основні проблеми забезпечення сфер національної безпеки, зрозуміло надавати оцінку тенденціям розвитку державної політики у сферах національної безпеки, аналізувати доктрини та стратегії національної безпеки іноземних держав та визначати потенційний негативний вплив їх реалізації на національну безпеку України.	
Результати навчання	

ПРН-1 Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності			
ПРН-3 Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності			
ПРН-7 Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.			
ПРН-9 Вміти застосовувати політологічне мислення для розв’язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.			
ПРН-10 Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.			
5. Організація навчання			
Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		30 год./ 20 год.	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		30 год. / 10 год.	
самостійна робота		120 год. / 150 год.	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
6	Політологія	3	нормативний
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		кількість год.	
		лекції	семінар сам. роб.
Тема 1. Філософія політики як навчальна дисципліна		2	2 6
Тема 2. Генеза філософсько-політичної думки		2	2 6
Тема 3. Людина і політика		2	2 10
Тема 4. Політика і мораль		2	2 10
Тема 5. Пізнання і принципи політичної рефлексії		2	2 8
Тема 6. Політична ідеологія як теоретико-політична парадигма буття		2	2 10
Тема 7. Детермінантні основи та доцільність в політиці		2	2 6
Тема 8. Системність у політичних відносинах та в політичній діяльності		2	2 8
Тема 9. Буття влади		2	2 10
Тема 10. Принципи легітимації політичної влади		2	2 6
Тема 11. Політичний розвиток		2	2 4
Тема 12. Політика, право та свобода		2	2 10
Тема 13. Хронополітика		2	2 10
Тема 14. Геополітика		2	2 10
Тема 15. Соціокультурні суперечності сучасної політики		2	2 6
ЗАГ:		30	30 120
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання курсу		Структура розподілу балів: 1) робота на лекціях та семінарських заняттях – 25 балів 2) індивідуальне завдання – 10 балів; 3) контрольна робота – 10 балів; 4) самостійна робота – 5 балів. 5) екзамен – 50 балів	

	<i>Загальна кількість – 100 балів, форма підсумкового контролю - екзамен.</i>			
	Оцінка в балах	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
	90-100	відмінно	A	зараховано
	80-89	добре	B	
	70-79		C	
	60-69	задовільно	D	
	50-59		E	
	26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX	незараховано
	1-25	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	F	
Вимоги до письмової роботи	Письмове опитування здійснюється у формі письмової контрольної роботи (або тестування), що максимально оцінюється у 10 балів. Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань під час підготовки та проведення семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури; 2) при написанні роботи - виявлення розуміння сутності понять і термінів (5 балів), вміння аналізувати, структурувати основні принципи та методи дослідження (5 балів);			
Семінарські заняття	Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, презентація, опонування, доповнення, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативні тези, змістовні доповнення, що дійсно сприятимуть розгляду проблемних питань. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки. Виступи на семінарських заняттях оцінюються за такими критеріями: – «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті			

	теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; – «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу; – «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; – «незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.
Умови допуску до підсумкового контролю	За умови відпрацювання пропущених занять та належного виконання завдань здобувач (-ка) допускається до екзамену (підсумкова оцінка є результатом сумування балів за всі виконані завдання та форми контролю). Усі види завдань здобувачі повинні виконати до моменту виставлення підсумкової оцінки (як правило підсумковий бал виставляється на останньому семінарському занятті в кінці семестру). Мінімальна кількість балів для складання екзамену – 50, максимальна – 100.
7. Політика навчальної дисципліни	
Політика навчального курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у випадку пропущених занять без поважних причин. За умови відсутності здобувача (-ки) на заняттях або ж невчасного виконання завдань студенту пропонується у визначений викладачем день і час відпрацювати пропущені заняття. У випадку незадовільного виконання завдань, виявів недобропорядної поведінки, академічної недоброчесності (списування, плагіату тощо), викладач пропонує здобувачу (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи. З поважних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись дистанційно за умови погодження із керівником курсу. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).	

Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Можливе зарахування результатів **неформальної освіти** у відповідності з Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти: [Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника \(Редакція 3\) \(введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.\)](#) Посилання на онлайн-курси: https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:Prometheus+CPP101+2021_T1/home <https://www.coursera.org/learn/the-making-of-modern-ukraine-ua>

8. Рекомендована література

- ✓ Гаєвський Б.А. Філософія політики / Б.А. Гаєвський– К.: Вища школа., 2015. – 158 с.
- ✓ Донченко О. А., Романенко Ю. В. Архетипи соціального життя і політика — К.: Либідь, 2011
- ✓ Дашутін Г.П., Михальченко М. І. Український експеримент на терезах гуманізму / Г.П. Дашутін, М. І. Михальченко. – К. : Парламентське видавництво, 2010. – 336 с.
- ✓ Малахов В.А. Етика і політика: проблеми взаємозв'язку / В.А.Малахов, А.М.Єрмоленко, О.О.Кисельова та ін. – К.: Стилос, 2010. – 215 с.
- ✓ [Коломієць А. Є.](#) Моральні аспекти політичної відповідальності / А. Є. Коломієць // [Молодий вчений](#). - 2016. - № 3. - С. 577-582.
- ✓ Киричок О. Політика та мораль у письмовій спадщині Давньої Русі (на матеріалі «Повчання» Володимира Мономаха) / О. Киричок, О. Ківшик // Філософські обрії. — 2017. — № 18. — С. 51-60.
- ✓ [Косьмій О. М.](#) Чесність у політиці: аксіологічний аспект / О. М. Косьмій // [Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін](#). - 2014. - Вип. Спец. вип.. - С. 144-148.
- ✓ [Міщенко А. М.](#) Особливості інтерпретації моральної дилеми в політиці на прикладі концепції Майкла Оукшота / А. М. Міщенко // [Політикус](#). - 2016. - Вип. 1. - С. 21-24.
- ✓ [Сорба О.](#) Моральний вимір політики: етична політика та політична етика / О. Сорба // [Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії](#). - 2013. - Вип. 3. - С. 84-94.
- ✓ [Соловей А. М.](#) Ханна Арендт про співвідношення політики і моралі / А. М. Соловей, В. Ю. Штерн // [Панорама політологічних студій](#). - 2013. - Вип. 11. - С. 6-14.
- ✓ [Тімашова В. М.](#) Політична етика як невід'ємний супутній складник політичної сфери / В. М. Тімашова // [Сучасне суспільство](#). - 2016. - Вип. 1. - С. 178-188.
- ✓ Титаренко О. Перспективи становлення політичної філософії / О. Титаренко // Політичний менеджмент. - 2018. - № 3. - С. 43-50.
- ✓ Шайгородський Ю. Політика як міф і наукова діяльність / Ю. Шайгородський // Політичний менеджмент. - 2018. - № 6. - С. 30-40
- ✓ Петровський П. М. Парадигма як модель дослідження суспільно-владних відносин / П. М. Петровський. // Державне будівництво. - 2018. - № 2.
- ✓ Радченко О. В. Цінність в системі державного управління: категоріальний аспект / О. В. Радченко. // Державне будівництво. - 2018. - № 2.
- ✓ Бабкіна О. В. Нова філософія політики в множинності сучасного світу / О. В. Бабкіна // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні

- науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. - 2011. - Вип. 6. - С. 5-11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_022_2011_6_3
- ✓ Маслак О. Тиранія як проблема філософії права та філософії політики / О. Маслак // Філософська думка. - 2014. - № 3. - С. 120-125. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Philos_2014_3_11
 - ✓ Сорока М. В. Предметна диференціація політичної філософії та політичної науки як методологічна основа дослідження історії української політичної філософії / М. В. Сорока // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. - 2014. - Вип. 2. - С. 32-38. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_FP_2014_2_10
 - ✓ Кремень В. Філософія історичного дискурсу в час політизації історії та історизації політики / В. Кремень, В. Ткаченко // Політичний менеджмент. - 2019. - № 3. - С. 26-45.
 - ✓ Сорока М. В. Методологічні засади дослідження історії української політичної філософії / М. В. Сорока // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. - 2014. - Вип. 3. - С. 26-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_FP_2014_3_9
 - ✓ Пазенок В. Політична культура і демократія / В. Пазенок // Філософія політики : хрестоматія. – К. : Знання України, 2013. – Т.4. – С. 421–423.
 - ✓ Тейлор Ч. Мультикультуралізм і «політика визнання» [Пер. з англ.] / Ч. Тейлор— К.: Альтерпрес, 2014. — 172 с.
 - ✓ Усов Д. В. Історико-філософські виміри взаємин політики та моралі / Д. В. Усов // Антропологічні виміри філософських досліджень. - 2014. - Вип. 5. - С. 120-128. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Avfd_2014_5_14
 - ✓ **Березовська-Чміль О.** Політико-філософське осмислення тоталітаризму. *The Vth International scientific and practical conference «STUDY OF MODERN PROBLEMS OF CIVILIZATION»*. October 19-23, 2020 Oslo, Norway. P. 381-384.
 - ✓ **Olena Berezovska-Chmil.** DIGITAL AUTHORITARISM IN THE MODERN WORLD. *Abstracts of IX International scientific and practical conference «SCIENCE AND PRACTICE, ACTUAL PROBLEMS, INNOVATIONS»*. 09-12 November 2021, Amsterdam, Netherlands. P. 475-477.
 - ✓ Slobodianiuk, A (Slobodianiuk, Anatolii); Vonsovyh, S (Vonsovyh, Sergii); **Berezovska-Chmil, O** (Berezovska-Chmil, Olena); Nykorovych, YA (Nykorovych, Yurii-Andrii); Halipchak, V (Halipchak, Volodymyr). Political aspects of decision-making. *Ad Alta. Journal of interdisciplinary research*. 2023. Volume 13. Issue 2. Page 23-26.
 - ✓ Dmytro Marieiev & Igor Chornyi & Olena Balaban & Julia Kobets & **Olena Berezovska-Chmil** & Natalia Shchur, 2023. Linguistic Means of Expressing the Category of Temporality in Modern Political Discourse, *World Journal of English Language*, Sciedu Press, vol. 13(4), pages 1-23, April. DOI: 10.5430/WJEL.V13N4P23

Викладач

Березовська-Чміль О.Б.